

Komşuluk Ve Kul Hakkı

Gönderen Kadir Hatipoglu - Ekim 18 2019 03:00:00

16; بِالْجَنْبِ
وَابْنِ
السَّب۪يلِۙ
وَمَا
مَلَكَتْ
اَيْمَانُكُ
05;ْۜ اِنَّ
اللّٰهَ لَا
يُحِبُّ مَنْ
كَانَ
مُخْتَالًا
فَخُورًا “Allah’a ibadet
edin ve O’na hiç bir şe yi ortak koşmayın. Anaya, babaya, akrabaya, yetimlere,
yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya ve elinizin altındakilere
iyilik edin. Şüphesiz, Allah kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez.”
(Nisâ, 4/36) Ayetlerde ve sahih hadislerde komşuluğun sınıriyla ilgili sarih bir bilgi
bulunmadığını, bu hususta ölçü veren rivayetlerin sıhhatinin ise kuşkulu
olduğunu belirten birçok âlim, kimlerin komşu sayılacağı örfün belirlediği
görüşünü tercih etmişlerdir. Yayınlı yorumla göre ayette geçen
"yakın komşu" ile evleri en yakında bulu­nan komşular, "uzak komşu" ile de nispeten daha
uzakta oturan komşular kaste­dilmiştir. İlkiley akrabalık bağı bulunan, ikincisiyle akraba
olmayan komşuların veya ilkiley müslüman, ikincisiyle gayri müslim komşuların
kastedildiği gibi da­ha başka yorumlar da yapılmıştır. (Kur’an Yolu, Nisa 36. ayetin
tefsiri.) Görüldüğü üzere, ayet bir taraftan, ibadetin Allah’a
yapılması ve O’na ortak koşulmaması mesajını verirken diğer taraftan da bir
mü’minin toplum içinde yerine getirmesi gereken öncelikli
görevlerini dile getirmektedir. Allah’a ibadet, O’na ortak koşmamak,
çevremizle iyi ilişkiler içerisinde olmak dinimizin temelini oluşturan ana konulardandır.
Bu görevleri yerine getiren insan, dini yaşayan insandır. Şurası unutulmamalıdır ki insan,
hem cinsleriyle birlikte yaşamakta ve onlarla pek çok ilişkilerde bulunmaktadır. Dinin, Allah
ile kul arasında gerçekleşen iman ve ibadet boyutunun meyvesini verebilmesi, başkalarıyla
girişilen ilişkilerde, onların da Allah’ın kulları olduğu gerçeğinin göz
önünde bulundurulması ile sıkı sıkıya bağlılılıdır. Bu sebeple, ayet temel mesajını
verdikten sonra, insanın yakın ilişki içinde bulunduğu diğer insanları gündeme
getirmekte ve onlarla olan ilişkinin temelini, iyilik etmek ve alçak
gönüllü ve mütevazı olmak esaslarına oturtmaktadır. İnsanın sosyal
çevresini oluşturan kesimler arasında özellikle komşulara vurgu yapılmış olması
olukça anlamlıdır. Ayetin bu vurgusu, şu hadis-i şerifte daha belirgindir:
مَا زَالَ
جِبْرِيلُ
يُوص۪ين۪ى
بِالْجَارِ
حَتّٰى
ظَنَنْتُ
اَنَّهُ
سَيُوَرِّثُ
07;ُ “Cebrail, bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki, onu
mirasçi kılacak sandım.” (Buhârî, Edeb, 28; VII, 78.) Hadisin bize

verdiği temel fikir şudur: İnsan kendi mirasçıları olan yakınlarına; çocuklarına, ana-babasına, kardeşlerine nasıl davranıyorsa, komşularına da öyle davranmalıdır. Çünkü insanın aile fertlerinden sonra en çok ilişki içinde olduğu kimseler komşulardır. Kişilerin aile dışı insanlarla gerçekleştirdikleri sosyal ilişkiler, komşularla başlar. Komşuluk ilişkileri, toplumsal ilişkilerin esasını ve hareket noktasını oluşturur. Bu sebeple komşuluk ilişkileri toplumun geniş katmanları arasındaki ilişkilerin küçük çaplı bir örneğini oluşturur. Komşuluk çerçevesi içindeki davranış ve ilişki biçimleri, bir şekilde geniş kitleler arasında da etkisini gösterir. Bu durum, komşular arası iyi ilişkilerin önemini açıkça ortaya koymaktadır. İşte Sevgili Peygamberimiz;

وَاَحْسِنْ
جِوَارَ مَنْ
جَاوَرَكَ
تَكُنْ
مُسْلِمًا “Komşularına iyi komşuluk et ki gerçek müslüman olasın” (İbn Mâce, Zühd, 24; II, 1410.) buyurmak suretiyle, bir anlamda gerçek Müslüman olmayı, komşularla iyi ilişkiler içinde bulunmaya sağlamıştır. İnsan, hayatı boyunca mutluluğun peşinden koşar durur. Onu uzaklarda arar durur. Hâlbuki mutluluk çoğu kere onun hemen yanı başındaır, ama o bunun farkında değildir. Mutluluğu sağlayacak sebepleri keşfetmek gereklidir. İşte Hz. Peygamber (s.a.s), şu hadisinde bize mutluluğa ve huzura götüren yollardan üçünü gösteriyor: مِنْ
سَعَادَةِ
اَلْمَرْءِ
اَلْجَارُ
الصَّالِحُ
وَالْمَرْكَ
76;ُ الْهَنِئُ
وَالْمَسْكَ
06;ُ الْوَاسِعُ
“İyi bir komşu, rahat bir binek ve geniş bir ev insanı mutlu eden sebeplerdir.” (Ahmed, Müsnedürsquo;l-Mekkiyyîn, III, 407–408.)

Kültürümüzden süzülmüş bir anlayışın ifadesi olan, “Ev alma, komşu al” özdeyişi, özü itibariyle bu hadisten mühem olsa gerektir. Çağımızda hızlı şehirleşmenin, şehir yapılmasıının ve değişen iş hayatının komşuluk ilişkilerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Aynı apartmanda yaşadıkları hâde, yardımlaşma ve dayanışma içinde olmayan, birbiriyile tanışmayan, konuşmayan insanlar bulunmaktadır. Hatta karşılaşlıklarında birbirinden bir “Selam”i bile esirgemektedirler. Komşuluk Hakları Dinimiz kul hakkının çiğnenmemesi konusunda mürsquo;minlere ciddî uyarılarda bulunur. Kul hakkını çiğnenmenin büyük manevî sorumluluğu gerektirdiğini önemle vurgular. Hele hakkı çiğnenmemesi söz konusu olan kul komşu ise konunun önemi daha da artar. Bir gün sevgili Peygamberimiz; وَاللّٰهُ
لاَيُؤْمِنُ
وَاللّٰهُ
لاَيُؤْمِنُ
وَاللّٰهُ

لاَيُؤْمِنُ
”Vallahi iman etmiş olamaz, vallahi iman etmiş olamaz, vallahi iman etmiş olamaz”
buyurmuşlar, sahabelerden biri de; ”مَنْ يَا
رَسُولَ
”للّٰهِ؟ ”Kim iman etmiş olmaz ey
Allah”; in Resû?ü? ”diye sorunca, Resûlullah Efendimiz;
الَّذ۪ى ”لاَ
يُأْمِنُ
جَارُهُ
بِوَاءِقَهُ
قَالَ ”Kötülügün”den
komşusunun emin olmadığı kimse”; cevabını vermişlerdir. (Buhârî, Edeb. 29; VII,
78.) Ekonomik durumları, sosyal konumları, itibar düzeyleri her ne olursa olsun,
komşularımıza öncelikle, birer insan ve Allah”; in kulu olmaları açisinden
bakmak gereklidir. Hangi sebeple olursa olsun onlara karşı açikça, ya da dolaylı olarak
küçümseyici tavır içine girmek İslâm ahlâkı ile bağıdaşır bir
tutum değildir. İslâm”da ”insan”; niteliğini taşıyan herkese aynı
düzlemde davranışılır. Kişinin inancı, etnik kökeni, sosyal statü ve konumu, ona
yönelik davranışın niteliğinin belirlenmesinde etkin değildir. Her insana,
”Allah”; in yarattığı mükerrem bir varlık”; anlayışı ile muamele edilir. Onun
haklarının kutsal (dokunulmaz) olduğu kabul edilir. Bu kutsallık ya da dokunulmazlığın
belirlenmesinde kişinin inancı, sosyal konumu ve etnik kökeni dikkate alınmaz. Başkalarını
küçük görmek, onlarla alay etmek, İslâm”in yasakladığı
çırkin işlerden biridir. Alay etmek, insanları küçük görmekten ve
kişinin kendisini üstün görmesinden kaynaklanır. İslâm”in
öngördügü ideal toplum düzeni, yüce bir edep ve ahlâkı
gerçekleştirmeyi hedefler. Bu sistemde inancı, sosyal statü ve konumu, etnik
kökeni her ne olursa olsun her bireyin diğerinden daha aşağı düzeyde kabul
edilmeyen, haysiyet ve şerefi vardır. Onun namus ve şerefi, dokunulmazdır. Nitekim
يَآ
اَيُّهَا
الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا ”لَا
يَسْخَرْ
قَوْمٌ ”مِنْ
قَوْمٍ
عَسٰىٓ ”اَنْ
يَكُونُوا
خَيْرًا
مِنْهُمْ
وَلَا
نِسَآءٌ
مِنْ
نِسَآءٍ
عَسٰىٓ ”اَنْ
يَكُنَّ
خَيْرًا
مِنْهُنَّ ”Ey İman

edenler! Bir topluluk, diğer bir toplulukla alay etmesin. Belki (alay ettikleri kimseler) kendilerinden daha iyidirler...” (Hucurât, 49/11) ayeti, gerekçedilmesi ne olursa olsun insanlarla alay edilmesini yasaklamaktadır. ”İnsanları arkadan çekîstirip kaş-gümzüz işaretyle eğlenmeyi âdet hâline getirenlerin vay hâline!” (Hümâmeze, 104/1) ayeti de insanlarla alay etmenin manevîcîrc; boyutuna işaret etmektedir. Hz. Peygamber de insanlarla alay edilmesini, onların kuuml;çümseñemesini, tahkir edilmelerini yasaklamıştır.

”İnsanları arkadan çekîstirip kaş-gümzüz işaretyle eğlenmeyi âdet hâline getirenlerin vay hâline!” (Hümâmeze, 104/1) ayeti de insanlarla alay etmenin manevîcîrc; boyutuna işaret etmektedir. Hz. Peygamber de insanlarla alay edilmesini, onların kuuml;çümseñemesini, tahkir edilmelerini yasaklamıştır.

”Kısiye, muuml;’min kardeşini kuuml;çümsemesi, tahkir etmesi kouml;tuuml;luuml;k olarak yeter.” (Muuml;slim, Birr, 32, III, 1986.) hadisi bu hususu dile getirmektedir. Hele kuuml;çük gümzürluen, alay edilen bir komşu ise, yapılan yanlış daha da farklı bir boyut kazanır. Ebucirc; Huuml;reyre (r.a.) diyor ki:

”Resûlullah, ‘Ey Muuml;slum hanımlar! Tırnak ucu kadar da olsa, sakın ha, komşu komşuyu hakir gümzürmesin, derdi.” (Buhâcirc;rî, Edebiyat, 30; VII, 78.) Hz. Peygamber bu hadislerinde, komşu hakkının ne kadar önemli olduğunu, komşulara sözü, ya da fiilî olarak zarar vermenin ne derece büyük bir sorumluluk getirdiğini çok açık bir şekilde ifade etmektedir. Demek ki, komşularımızla olan ilişkilerimizin niteliği imanımızın da niteliğini etkilemektedir. Hadis-i şerifteki ”iman etmiş olamaz” ifadesini ”kacirc;mil anlamda iman etmiş olamaz” ifade etmektedir. Aynı mesajı veren bir başka nebevîcirc; uyarı şudur:

”Kouml;tuuml;lünden komşusunun emin olmadığı kimse cennete giremez.” (Muuml;slim, İman, 73; I, 68.) Komşuluk hukukunun önemini vurgulayan

bir başka hadisi şerifinde Sevgili Peygamberimiz (s.a.s) şöyle buyurmuşlardır:
“**İşte Kiyamet gününde muhakeme edilecek ilk iki hasım, iki komşu olacaktır.**” (Ahmed, IV, 151.) Hz. Peygamber’in hadisleri işığında komşuların birbirlerine karşı görevleri şöylece özetlenebilir: 1. Hastalandığında ziyaretine gitmek. 2. Öldüğünde cenazesinin kaldırılmasında bulunmak. 3. Borçistediğinde imkân nispetinde yardımcı olmak. 4. Darda kaldığında yardımına koşmak. 5. Bir nimete kavuştuğunda tebrik etmek. 6. Başına bir musibet geldiğinde teselli etmek. (Nuruddîn el-Heysemî, Mecma’u’z-Zevâid, VII, 168–170.) Komşunun Eziyetine Sabretmek Sabır, eza ve cefalara, musibetlere, ibadetlerin zorluklarına ve her sıkıntıya dayanmak demektir. Kur’an-ı Kerim’de değişik vesilelerle birçok ayette sabır tavsiye edilmekte, hatta emredilmektedir. (bk. En’âm, 6/34; Ahkâf, 46/35; Tâhâ, 20/130; Rûm, 30/60; Lokman, 31/17; Meâric, 70/5.) Resûlullah (s.a.s), karşılaşılan güçlüklerde sabredilmesi gerektiğini ifade ediyor (Buhârî, Zekât, 50, I, 129.) ve bu noktada gerçek sabrı ölçüsünü, “**Sabır, (musibetin, felaketin) geldiği ilk andadır.**” (Buhârî, Cenâiz, 32, II, 79.) “**Kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir bağışta bulunulmamıştır.**” (Müslim, Zekât, 124, II, 729.) buyurmak suretiyle dile getiriyor. Nitekim onun hayatına baktığımızda, karşılaşışı nice güçlüklerle karşı sabır ve teenni ile göğüs gerdiğini müşahede ediyoruz. İslâm dini, mensuplarına öfkeyi değil sekineti, teenniyi, sabrı tavsiye etmeye, hatta emretmektedir. Zira karşılaşılan olumsuz bir davranışa öfke yerine sabırla tahammülçoğu defa güzel dostlukların başlangıcı ve başarıya ulaşmanın en güzel yolu olabilmektedir. Nitekim “**İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel şekilde sav.**” O zaman aranızda düşmanlık bulunan kimse, sanki samimi bir dost gibi oluverir” (Fussilet, 41/34) ayeti bu gerçeği gayet güzel bir şekilde vurguluyor. İslâm, sosyal hayatın ahenk inde yürümesi için her türlü şarta riayet edilmesini öngörür. Söz gelimi bir yandan komşulara eza edilmemesi, onlara iyi davranışması emredilirken, bir yandan da komşulardan gelecek olumsuzluklara, kötülük ve zararlara mümkün olduğunda sabredilmesi tavsiye edilmektedir. Allah’ın sevdigi üçtür insandan söz ettiği hadisinin

konumuzla ilgili kısmında Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyurmaktadır: وَ,الرَّجُلُيَكُونُلَهُالْجَارُيُؤْذ۪يهِجِوَارَهُفَيَصْبِرُعَلٰىاَذَاهُحَتّٰىيَفْرِقَبَيْنَهُمَوْتٌاَوْظَعْنٌ... “) Allah’ın sevdigi kimselerden üçü&ncüsü de) bir adamdır ki, kendisine eziyet eden bir komşusu vardır. O da buna sabreder, nihayet ölüm yahut göç etmek aralarını ayıır…” (Ahmed, V, 151.) “Komşuluk hakları” deyince akla sadece, komşulara zarar vermek yahut zarar vermekten doğacak sorumluluk akla gelmemelidir. Bu, hak kelimesinin sadece olumsuz yönünü oluşturur. Pasif olması gerektiren bir durumdur. Bir de işin olumlu ve aktif olmayı gerektiren yanı vardır. Yani iyi bir komşuluk için sadece komşuya zarar vermemek yetmez, iyilikte de bulunmak gereklidir. Hz. Peygamber (s.a.s); مَنْ كَانَيُؤْمِنُبِاللّٰهِوَالْاٰخِرِفَالْيُكْرِِمْ جَارَهُ “Kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa, komşusuna iyilik etsin” (Buhârî, Edeb, 31, VII, 79.) hadisi ile bu gerçeği ifade buyurmuştur. Bitişik Yabancılar Modern hayatın getirdiği bazı şartlar insanı “kalabalıklar içindeki yabancı” durumuna düşürmüştür. Zorunlu ilişkiler dışında “herkesin kendi işine baktığı” bir hayat anlayışı günümüzde hâkim bir durumdur. Bunun olumlu yanları olmakla birlikte, psikolojik ve sosyal olumsuzlukları da vardır. Söz gelimi, yıllardır aynı binada yaşıdıkları hâlide bir biri ile tanışmayan, komşuluk ilişkilerine girmeyen nice insanların, ailelerin varlığına şahit oluyoruz. Evet, sosyal hayatımız pek çok alanları ile değişikliğe uğramıştır, daha da uğrayacaktır. Bu kaçınılmazdır. Ama bu değişikliğin, bizim bazı olmazsa olmaz değerlerimizi de alıp götürmesine izin vermemeliyiz. Bu gibi konularda duyarlı olmamız gerekiyor. Aynı çatının farklı bölümlerinde oturan aileler arasındaki komşuluk ilişkileri de bu konular arasında yer alıyor. Aslında komşuluk ilişkileri biraz da kendiliğinden oluşan tabiî ilişkilerdir. Bu tabiî akışı bozacak durumların ortaya çıkması hâlinde, komşulararası bağı yeniden oluşturmak için özel bir çaba harcamak gerekebilir. İlk bakışta basit gibi görünen küçücük girişimler, böyle bir komşuluk ilişkisinin oluşumunu ve devamını sağlayabilir. Merdivende karşılaşduğumuz bir apartman komşumuza vereceğimiz bir selam, göstereceğimiz bir güler yüz, samimi bir hâl-hatır sormak, gerektiğinde kapı komşumuza bir ihtiyacının olup olmadığını sormak, hatta pişirilen yemekten bir tabak ikram edivermek komşular arasında oluşacak sıkı bağların bir ilk adımını oluşturabilir.

Dinimizde bu tür davranışlar sadaka kapsamında değerlendirilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de; 1602; 1614; 1608; 1618; 1604; 1612; 1605; 1614; 1593; 1618; 1585; 1615; 1608; 1601; 1612; 1608; 1614; 1605; 1614; 1594; 1618; 1601; 1616; 1585; 1614; 1577; 1612; 1582; 1614; 1610; 1618; 1585; 1612; 1605; 1616; 1606; 1618; 1589; 1614; 1583; 1614; 1602; 1614; 1577; 1613; 1610; 1614; 1578; 1618; 1576; 1614; 1593; 1615; 1607; 1614; 1575; 1616; 1575; 1614; 1584; 1611; 1609; 1756; 1608; 1614; 1575; 1604; 1604; 1617; 1648; 1607; 1615; 1594; 1614; 1606; 1616; 1610; 1617; 1612; 1581; 1614; 1604; 1770; 1610; 1605; "zel bir süm;z ve bağışlama, peşinden eza (güm;nüm;l kırmá) gelen bir sadakadan daha iyidir. Allah, her bakımdan sınırsız zengindir, halicirc;mdir." (Bakara, 2/163) ayeti, muhababımıza söylemeyecek bir çift güm;züm;n önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Peygamber (s.a.s)'in de, 1575; 1614; 1604; 1618; 1603; 1614; 1604; 1616; 1605; 1614; 1577; 1615; 1575; 1604; 1591; 1617; 1614; 1610; 1616; 1617; 1576; 1614; 1577; 1614; 1589; 1614; 1583; 1614; 1602; 1614; 1577; 1612; "zel süm;z sadakadır" (Muuml;slim, Zekacirc;t, 56, II, 699.) ifadesi ne kadar da anlamlıdır. Nice yüm;küm; paraların, malın, tamir edemeyeceği kırık kalpleri, düm;nyası kararmış insanları, selacirc;m gibi, nasılsınız gibi, bir sevgi ve şefkat süm;zcuuml;ğüm; hayata düm;ndüm;rebilmektedir. Komşularla Hediyeleşmek Hz. Âişe anlatıyor: 1602; 1615; 1604; 1618; 1578; 1615; 1610; 1614; 1575; 1585; 1614; 1587; 1615; 1608; 1604; 1614; 1575; 1604; 1604; 1617; 1648; 1607; 1616; 1575; 1616; 1606; 1617; 1614; 1604; 1770; 1609; 1580; 1614; 1575; 1585; 1614; 1610; 1618; 1606; 1616; 1601; 1614; 1575; 1616; 1604; 1648; 1609; 1575; 1614; 1610; 1616; 1617; 1607; 1616; 1605; 1614; 1575; 1575; 1615; 1607; 1618; 1583; 1770; 1609; 1567; 1602; 1614; 1575; 1604; 1614; 1575; 1616; 1604; 1648; 1609; 1575; 1614; 1602; 1618; 1585; 1614; 1576; 1616; 1607; 1616; 1605; 1614; 1575; 1605; 1605; 1616; 1606; 1618; 1603; 1616; 1576; 1614; 1575; 1616; 1611; 1575; "Ya Resûlullah, dedim; iki komşum var, (öncelikle) hangisine hediye sunayım?" Allah'ın Resûlüm; "kapısı sana daha yakın olana" buyurdular. (Buhari, Edeb, 32, VII, 79.) Komşular arası ilişkilerin sıcak ve canlı tutulması önemli ölçüde samimi duyguların açığa çıkmasını sağlayacak fırsatların oluşturulmasına bağlıdır. Sahabacirc;lerden Ebucirc; Zer (r.a.)'ın rivayetine güm;re Sevgili Peygamberimiz kendisine, 1610; 1575; 1614; 1575; 1614; 1576; 1614; 1575; 1584; 1614; 1585; 1617; 1613; 1575; 1616; 1584; 1614; 1575; 1614; 1576; 1614; 1582; 1618; 1578; 1614; 1605; 1614; 1585; 1614; 1602; 1614; 1577; 1611; 1601; 1614; 1575; 1614; 1603; 1618; 1579; 1616; 1585; 1618; 1605; 1614; 1575; 1569; 1614; 1607; 1614; 1575; 1608; 1614; 1578; 1614; 1593; 1614; 1575; 1607; 1614; 1583; 1618; 1580; 1616; 1610; 1585; 1614; 1575; 1606; 1614; 1603; 1614; nnbsp;

< Ebucirc; Zer! Çorba pişirdiğin zaman suyunu fazla koy ve komşularını da gümzetur; (Muuml;slim, Birr, 143, III, 2025.) buyurmuştur. Hadis-i şerif, imkacirc;nsızlıklar içinde bile komşularla iyi ilişkilerin devamı için nasıl her fırsatı değerlendirmemiz gerektiği konusunda ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Komşuları Ziyaret Komşular arası ilişkileri sıcak tutmanın yollarından biri de karşılıklı ziyaretlerdir. Ziyaretlerin davet üzerine gerçekleşmesi daha da yapıcı olur. Hz. Peygamber (s.a.s); اِذَا
اجْتَمَعَ
الدَّاعِيَانِ فَاَجِبْ
اَقْرَبَهُمَا جِوَارًا
وَاِنْ
اِسْتَبَقَ
اَحَدُهُمَا
فَاَجِبْ
الَّذ۪ى
سَبَقَ “Aynı vakit için iki komşundan (aynı anda) davet alırsan, önce daha yakın olanın davetine git. Aynı vakit için ayrı zamanlarda davet edilirsen, önce davet edenin davetine git.” (Ebucirc; Davud, Et'ime, 9, IV, 134.) İmam Gazalî, komşuluk arası ilişkilerin çerçevesini İslacirc;mî bakış açısı ile şöyile çizmektedir: “Komşuluk hukuku, sadece komşuya eza etmemekle yerine getirilmiş olmaz, ayrıca eza ihtimali olan şeylerden de kaçınmak gereklidir; Bu da yetmez; a) Komşuya yumuşaklıla muamele etmek, ona iyi ve güzel davranışmak, b) Komşuya karşılaşınca ona selam vermek, c) Hastalandığında onu ziyaret etmek, d) Bir musibetle karşı karşıya kaldığında taziyede bulunmak, e) Sevinçli anında onu tebrik etmek, sevincine ortak olmak, g) Hatalarını görmezlikten gelmek, mahremine bakmamak, uzakta bulunduğu evine göz kulak olmak, çocuklarına lütufkacirc;r davranışmak, h) Din ve dünya ile ilgili bilmediği konularda ona yol göstermek… Bütün Muuml;slümanlara karşı görevlerimiz dışında komşularımıza karşı olan görevlerimizden” (Gazâlî, İhyaü Ulûmidîn,, II, 271-272, Kahire 1386.) Komşunun Şahitliği Allah Katında Makbulür Komşunun komşu hakkındaki kanaat ve şahitliği Allah katında bir ölçü olma niteliğine sahiptir. Hz. Peygamber (s.a.s); مَا مِنْ
مُسْلِمٍ
يَمُوتُ
فَيَشْهَدُ
لَهُ
ثَلَاثَةٌ
اَهْلَ
بَيْتٍ مِنْ
ج۪يرَانِهِ
اْلاَدْ
نَيْنِ
بِخَيْرٍ
اِلَّا قَالَ
تَبَارَكَ

وَتَعَالٰى
قَبِلْتُ
شَهَادَةَ
عِبَاد۪ى
عَلٰى مَا
عَلِمُوا
اَوْ
غَفَرْتُ
لَهُ مَا
اَعْلَمُ “Bir
müslüman ölür de en yakın komşularından üç kişi onun
hakkında iyi şahitlikte bulunursa, Allah Teâlâ şöyile buyurur: ‘Bildikleri şey
konusunda kollarımın şahitliğini kabul ettim’, Yahut ‘Kulumun bildiğim
günahlarını affettim” (Ahmed, II, 408–409.) buyurmuştur. Resûlullah,
komşunun şahadetine böyle büyük bir değer atfederek, komşuların iyi şahadetini
hak ettirecek davranışlar sergilememizi teşvik etmiş olmaktadır. Bunun yolu da Kur’an ve
sünnet çizgisinde sergilenecek iyi komşuluk ilişkilerinden geçmektedir. KUL
HAKKI Kul, İnsan köle, abd. Allah'a tam bir teslimiyetle boyun egen, emir ve yasaklarına
titizlikle uyan, isyandan kaçinanı belirtir. Bu nedenle öncelikle peygamberlerin
niteliğidir. Kur'an'da peygamberlerin niteliklerinden söz edilirken onların kullukları
özelliğle vurgulanır. İsra suresindeki şu ayette olduğu gibi "O ki, geceleyin kulunu Mescid-i
Haram'dan çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya yürüttü."
(el-İsra, 17/1) Kulluk insanın varoluş nedenidir. Çünkü Allah insanları ve cinleri
kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır (ez-Zariyat, 51/57). Allah'a kulluğun
seçilmesi, onun dışındaki tüm varlıklara karşı yapılan bir özgürlük
ilanıdır. Bu nedenle kulluk insanı köleştiren, güç ve yeteneklerini sınırlayan bir
nitelik değil, onu diğer tüm varlıkların üstüne çikaran, onlardan bağımsız
kılın bir niteliktir. Hak kavramı ise kelime olarak uyum, uygunluk, doğruluk, adalet, hikmet, var
olma, tahakkuk, vukû, bâtilin ziddi, gerçek, emek, ücret, pay, kısmet,
kazanç, hisse gibi anınlara gelir. (Râgib İsfahânî, el-Müfredât,“hakk”; İbn Manzûr, Lisânu’l-Arab, “hakk”) Konumuzu ilgilendiren yönüyle Kur'an’da, hadislerde ve diğer İslami
kaynaklarda hak kelimesi; korunması, özetilmesi ya da sahibine ödenmesi gereklili
olan maddi ve manevi imkân, pay, eşya ve menfaatler; görev, sorumluluk, borç
gibi anınlarda da kullanılmıştır. (TDV İslam Ans. Hak Maddesi) Kul hakkı, insanın can, mal ve
namus gibi dokunulmazlıklarına yönelik tecavüz ve haksızlıkların ortaya
çikardığı haktır. İnsana yönelik tecavüz ve haksızlıklar haram ya da mekruh
eylemler içinde yer alır. Bu nedenle günah, dolayısıyla ceza konusudur. Kul
hakkından doğan günahların ve cezaların Allah ya da devlet tarafından bağışlanması
söz konusu değildir. Kul hakkı, ancak hak sahibi kulun bağışlaması, affetmesiyle ortadan
kalkabilir. Affedilmeyecek suç ifadesi, hatırlı iki büyük günahı
getirmektedir: Biri Allah’a şirk koşmak yani Allah’tan başka bir ilâhın varlığını
kabul etmek, diğeri de kul hakkı yedikten sonra onu helâl ettirmemektir. Hz. Peygamber
(s.a.s)'den gelen rivayet helalleşmedikçe kul hakkının affedilmeyeceğini belirtmektedir:
“Kimin üzerinde din kardeşinin ırzı, namusu veya başka bir şeyle (malıyla) ilgili bir
zulüm varsa (haysiyetine, koruması altındaki bir şeye haksızlık etmiş ise) ne dinar ne de
dirhemin olduğu bir günden önce, onunla helalleşsin. (Değilse o gün) salih ameli
varsayı yaptığı haksızlık kadar ondan alınır, eğer sevapları yoksa hak sahibinin günahlarından

alınıp ona yüklenilir.” (Buhari, Mezalim 10;2269). Bu hadise göre kul hakkı, kişinin Cennet ya da Cehennem'e gidişinde önemli ölçüde belirleyici bir rol oynamaktadır. Zikrettiğimiz hadis-i şeriften anlaşılacağı gibi, kul hakkı bir Müslüman’ın manevî hayatı üzerinde önemli bir engel olarak bulunmaktadır. Her Müslüman’ın hayat hakkı, şahsiyet ve onurunun korunması hakkı, özel hayatının gizliliği hakkı, dinî ve vicdanî kanaat hakkı, ikamet, seyahat, öğrenme, bilgi edinme, düşünce ve ifade hürriyeti, mülk edinme, çalışma, harcama ve tasarrufta bulunma gibi kendi zatına özgü doğuştan getirdiği hakları İslâm dîni tarafından korunmuştur ve dokunulmaz ilan edilmiştir. Müslüman’a iftira atmak, giybetini yapmak ve haksız yere kalbini kırmak, onu zarara uğratmak da hiç şüphesiz kul hakkı kapsamına girer. Hz. Peygamber (s.a.s), başka bir hadisinde Allah'ın huzuruna kul hakkı ile gelen kimseyi müflis olarak tanımlayarak şöyile buyurur: "Müflis şu adama derler ki, dünyada yaptığı bütün ibadet ve taatin sevabı ile Kiyamet gününde Allah'ın huzuruna gelir. Bu adam dünyada birçok hayır, ibadet yapmış olmakla birlikte başkalarına zulmetmiş, kimini dövmüş, kiminin gönlünü kırılmış, şuna buna eliyle ve diliyle eziyet etmiş. İşte bu hak sahiplerinin hepsi o adamın çevresine toplanacaklar, haklarını isteyecekler: "Bana dünyada iken şöyile yaptı, hakkımı al ya Rab!" diye davacı olacaklar. Allah bunun hayır ve iyiliklerinden hâsıl olan sevapları bunlara taksim edecek, fakat borcu yine kapanmayacak. Nihayet onların günahlarını bunun üzerine yükleyecek, Cehennem'e gönderecek. İşte asıl müflis böyile bir adamdır." (Müslim, Birr, 60; Tirmizi, Kiyame, 2). Hz. Peygamber efendimizin başka bir hadisinde şöyile bir olay geçer: “Rasulullah (s.a.v) ashap arasında kalkıp, onlara Allah yolunda cihad’ın ve Allah’a iman’ın amellerin en faziletli olduğunu anlattı. Bir adam kalktı ve “Ya Rasulullah şayet Allah yolunda öldürülürsem benden günahların bağışlanır mı, ne buyurursunuz?” dedi. Rasulullah (s.a.v) ona: Evet eğer sabrederek ve sevabını Allah’tan bekleyerek harbe yönelip arkası dönmeden (kaçmadan) öldürülürsen (kul) borçlarından başka günahların bağışlanır.” “Bunu bana Cebrail söyledi buyurdu”. (Darimi, Cihad, 21; Müslim, 1885/117; Riyaz’üs Salihin Tercüme ve Şerhi 2.clt s.46) Kul Hakkı ve İnsan Hakları Arasındaki İlişki Kul hakkı İslami bir terim olup insanın temel haklarını da içeren kaynağı ve çerçevesi itibarıyle vahye ve sünnete dayanan maddi ve manevi anlamda her türlü hakkı içeren “hukukunnaş” diye de adlandırabileceğimiz bir haktır. “İnsan hakları” terimi ise batılılar tarafından Aydınlanmanın sonucu olarak dindışı referanslarla içselleştirilen, bireyi önceleyen ve de daha çok bireyi devlete karşı koruyan hakları içerir. Kaynağı itibarı ile de hiçbir kutsal metne dayanmaz. Müslümanlar “kul hakkı” konusunu dünya çapında yeteri kadar ifade edememişlerdir. Hâlbuki ellişinde “tarih boyunca insan hakları mücadelesini tevhid mücadelesine içkin bir biçimde sürdüren peygamberlerin yaşamları ve ilahi vahiy, Müslümanların, insan haklarına ilişkin tutarlı bir kavramsal model oluşturabilmelerine ve bunu pratize edebilmelerine yetecek kadar bol miktarda örnek ve malzemeyi barındırmaktadır. Sonuç İnsan toplum hâlinde yaşamak zorundadır. Çevresinde mutlaka başkaları da yaşamak durumundadır. Evimizin yanında, civarında yaşayan insanlarla, komşularımızla birtakım ilişkilerimizin olması kaçinilmazdır. Toplum hayatının düzeninin temellerinden biri de komşululuk ilişkilerinin insanî temele dayalı olmasıdır. Bunu sağlamanın yolunu Kur’an ve Sünnet, teorik ve pratik olarak ortaya koymuştur. Bu teori ve pratiğin temelinde,

لاَ يُؤْمِنُ
أحَدُكُمْ
حَتَّى
يُحِبَّ
لأخِيهِ مَا
يُحِبُّ
لِنَفْسِهِ
”Kendiniz için arzuladığınızı başkaları için de arzulamadıkça
kâ mil imana ulaşamazsınız” (Buhârî, İman 7, I, 9) esası yer alır.
Komşularımız, kara gün dostlarımızdır, can yoldaşlarımızdır. Hayat komşularımızla
güzeldir. Beşerî ilişkilerimizin ilk adımını komşuluk ilişkilerimiz oluşturur. Komşuluk
ilişkilerimiz Allah katındaki konumumuzu belirleyecek kriterlerden biridir. Komşularımızın
hoşnutluğu, Allah’ın hoşnutluğunu kazandıran yollardan biridir. Kendisi ile ve çevresi
ile barışık olan insan sağılıklı bir ruh dünyası yaşıyor demektir. Çevresi ile komşuları
ile sürtüşme ve geçimsizlik hâlinde olan, çevre ilişkilerinde
sürekli olarak problem kaynağı olan kimseler dengeli bir hayattan mahrum olurlar. Bir denge
ve huzur dini olan İslâm bu tür olumsuzlukların önüne geçmek amacıyla
ile topluma açilan ilk kapılarımız komşularımızla olan ilişkilerimizde titiz ve hassas
davranmamızı bizden istemektedir. #1605;َنْ
كَانَ
يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ
الآخِرِ
فَلاَ يُؤْذِ
جَارَهُ
وَمَنْ كَانَ
يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ
الآخِرِ
فَلْيُكْرِمِ
18; ضَيْفَهُ
وَمَنْ كَانَ
يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ
الآخِرِ
فَلْيَقُلْ
خَيْرًا أوْ
”Allah’ın a ve ahiret gününe imân eden kimse, komşusuna eziyet etmesin.
Allah’ın a ve ahiret gününe imân eden misafirine ikramda bulunsun.
Allah’ın a ve ahiret gününe imân eden kimse, ya hayır söylesin veya
sussun.” (Buhârî, Edeb, 31, 85; Müslim, &lcirc;mân, 74, 75.)
Komşuluk hakları, aynı zamanda “kul hakları”” içerisinde yer alan
haklardan birisidir. Komşu hakları ihlali, aslında kul hakkı ihlalidir. İslamın komşu haklarına ne
kadar önem verdiğini ayet ve hadislerle açiklamaya çalışık;

gümür;lduuml;ğuuml; zere komşu hakkına bu kadar önləm veren bir dinin, kul hakkına da ne kadar önləm verdiğini bu noktadan hareketle anlayabiliriz. İslami literatürlərde affedilmeyecek suçluların ifadesi, hatırlı iki boyunca k gümülnahı getirmektedir: Biri Allah'a şirk koşmak yani Allah'tan başka bir ilacı hın varlığını kabul etmek, diğerinin de kul hakkını yedikten sonra onu helacı etmemektir. Kul hakkı, ancak hak sahibi kulun bağıtlaması ve affetmesiyle ortadan kalkabilir.

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)